

# Owczarek-Cichowska, Alina

---

## Stacja Naukowa w Łowiczu

---

Rocznik Mazowiecki 20, 138-154

---

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych [mazowsze.hist.pl](http://mazowsze.hist.pl).

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Alina Owczarek-Cichowska

## Stacja Naukowa w Łowiczu

### Wstęp

Łowicz, niewielkie dziś miasto położone na zachodnim Mazowszu, znany był przez długie lata – zwłaszcza w okresie PRL-u – jako bogate zagłębie kultury jedynie ludowej. Słynne były przede wszystkim charakterystyczne dla Łowicza i regionu łowickiego wielobarwne pasiaki oraz wycinanki. Zapomniano lub nie chciało pamiętać o jego przebogatej kulturze i tradycjach życia umysłowego, o czym świadczą zachowane dokumenty archiwalne, zabytkowe dzieła sztuki i księgozbiory. Niewygodnie było mówić w PRL-u o tym, że Łowicz przez wieki rozwijał się pod przemożną opieką prymasów.

Wybór Łowicza przed wiekami na prymasowską rezydencję miał istotny wpływ na rozwój miasta nie tylko społeczno-gospodarczy, ale także na życie umysłowe i kulturalne. Prymasi, poza instytucjonalnym zarządzaniem i dbałością o dobro Kościoła, patronowali nauce i sztuce. Ściągali do Łowicza najwybitniejszych w kraju i za granicą przedstawicieli życia umysłowego i artystycznego. To sprawiło, że Łowicz nie był mało znaczącym, prowincjonalnym miasteczkiem o przejściowej tylko świetności. Zaliczany był do miast najludniejszych i najzamożniejszych w XVI- i XVII-wiecznej Polsce, z licznymi szkołami, bibliotekami stanowił centrum życia umysłowego. Zamożniejsi świeccy mieszkańcy Łowicza zrzeszeni w różnego rodzaju bractwach, cechach i konfraterniach także byli fundatorami i mecenasami kultury.

Mimo różnych zawirowań dziejowych łowiczanie nie zatracili polskiego ducha, zachowania polskich tradycji, a przede wszystkim nie zatracili pamięci. Każde pokolenie dbało o swoją przeszłość piękną i bogatą. Liczne i interesujące środowiska intelektualne istniały w każdej epoce dziejowej Łowicza, a tylko ich działalność, w zależności od uwarunkowań społeczno-politycznych, ulegała różnicowaniu.

Społeczne zapotrzebowanie na kultywowanie tradycji, poznanie dziejów swojej Małej Ojczyzny daje się zauważyć nie tylko w dalekiej przeszłości. W wyniku

takiego społecznego zapotrzebowania, przejawiającego się w zainteresowaniu dziejami Łowicza oraz historycznego Księstwa Łowickiego, powstała w Łowiczu Stacja Naukowa Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych Mazowieckiego Towarzystwa Kultury w Warszawie.

### Powstanie, organizacja, finanse i zadania Stacji Naukowej

Łowicka Stacja Naukowa MOBN oficjalnie została powołana do życia 1 czerwca 1977 r. przez ówczesną naczelnik Łowicza, panią mgr Teresę Borkowską, która była chyba jedyną spośród ówczesnych władarzy miasta, dla której sprawy kultury, nauki i oświaty były bardzo bliskie i ważne. Informację o nowej instytucji przekazano mieszkańcom Łowicza dniu 3 czerwca 1977 r. podczas sesji popularnonaukowej pn. *Kultura w dawnym Łowiczu*.

Zanim jednakże doszło do powołania SN MOBN w Łowiczu pani Borkowska po konsultacji z panem mgr Tadeuszem Gumińskim porozumiała się z MOBN-MTK w Warszawie i zaprosiła jego przedstawicieli do łowickiego Ratusza. W spotkaniu, które odbyło się bodajże na początku maja lub w końcu kwietnia 1977 r., uczestniczyli: mgr T. Borkowska – naczelnik miasta, mgr Henryk Smuda z MOBN i mgr Krzysztof Janiszowski z MTK, mgr Tadeusz Gumiński oraz ja – autorka tego tekstu. Później dołączyli do rozmów na temat utworzenia Stacji doc. dr Jan Wegner i dr Kazimierz Jędrzejczyk. Mgr H. Smuda przedstawił pokrótce działalność MOBN i podległych stacji naukowych, istniejących już wówczas na Mazowszu, odpowiedział na szereg pytań stawianych przez założycieli nowej stacji. Wówczas pani Borkowska oznajmiła, że na utworzenie i początkową działalność Stacji przeznaczy z budżetu miasta 200 tys. zł, a jej kierownictwo powierza mnie.

Po tym spotkaniu przystąpiono do urządzania siedziby Stacji, która znajdowała się przy Rynku Kościuszki 20 (obecnie Stary Rynek). Z Urzędu Miejskiego otrzymaliśmy niezbędny sprzęt: biurko, krzesła, szafę, biblioteczkę oraz pieniądze na remont lokalu. Od 1 czerwca 1977 r. przez MOBN w Warszawie zostałam zatrudniona na stanowisku kierownika Stacji w niepełnym wymiarze godzin. Jednocześnie pełniłam funkcję dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łowiczu. Następnie Stacja Naukowa w Łowiczu zatrudniła, także w niepełnym wymiarze godzin, księgową – panią Krystynę Kosiorek, i sprzątaczkę – panią Zofię Raróg.

Niestety dość szybko okazało się, że z powodu dużego zawilgocenia murów nowa siedziba nie spełnia warunków koniecznych dla naszej pracy, dlatego od września 1979 r. przenieśliśmy się do lokalu MBP przy ul. Świerczewskiego 1 (obecnie ul. 3 Maja), w związku z czym pani Raróg przestała być naszym pracownikiem. MOBN zatrudnił i oddelegował do pracy u nas na okres od 1 września do 31 grudnia 1979 r. dr. Ziemowita Skibińskiego.

Stacja rozwijała się i z każdym rokiem przybywało nam różnorodnych obowiązków, więc zaistniała pilna potrzeba zatrudnienia pracownika do pomocy kierownicze Stacji, co mimo usilnych starań udało się osiągnąć dopiero w roku 1988. Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Skierniewicach przydzielił Miejskiej Bibliotece jeden etat z oddelegowaniem do pracy w Stacji. Od 1 czerwca 1988 r. zatrudniona została Anna Kołucka-Cieślak.

Od początku istnienia działalność Stacji finansowana była z Funduszu Rozwoju Kultury i nadwyżki budżetowej miasta. MOBN w Warszawie finansował jedynie niewielką płacę kierownika Stacji, czasem przekazywał własne zlecone prace do obsługi przez naszą Łowicką Stację, by przynajmniej w ten sposób udzielić finansowego wsparcia. Tak na przykład zrealizowano film oświatowy pt. *Zawady*. Cała obsługa finansowa filmu była księgowana przez Stację w Łowiczu. Środki na płacę dla pracownicy A. Kołuckiej-Cieślak pochodziły z budżetu Miejskiej Biblioteki. Płace księgowej oraz koszty wydatków związanych z działalnością Stacji (druk wydawnictw, honoraria autorskie, honoraria za prelekcje i koszty organizowania sesji) pokrywała Stacja w Łowiczu wspólnie z MBP z funduszy uzyskiwanych z FRK, Urzędu Miasta oraz z funduszy Stacji, pochodzących głównie ze sprzedaży wydawnictw własnych. Tylko dwukrotnie Wydział Kultury UW w Skiernewicach przekazał na działalność Stacji niewielkie dotacje.

Zakres działania Stacji Naukowej w Łowiczu określony był *Regulaminem Stacji*, najpierw tymczasowym, a od 1 lipca 1981 r. stałym, zatwierdzonym przez Sekretarza Naukowego MOBN w Warszawie. Zasięg terytorialny działalności obejmował Łowicz i byłe Księstwo Łowickie, a głównym zadaniem programowym było prowadzenie i popieranie badań naukowych oraz szerzenie wiedzy o tym regionie. Program ukierunkowano głównie na:

- działalność naukowo-badawczą i wydawniczą;
- dydaktyczno-oświatową i popularyzatorską;
- dokumentacyjno-informacyjną.

### Rada Naukowa i jej Prezydium

W dniu 8 sierpnia 1977 r. zwołano zebranie w celu utworzenia Rady Naukowej Stacji. Do lokalu Stacji przybyli zaproszeni goście: mgr T. Borkowska – naczelnik Miasta Łowicza, dr Bogusław Gierlach – sekretarz naukowy MOBN w Warszawie i jego zastępca, mgr Henryk Smuda, Jerzy Kuczyński – prezes Towarzystwa Przyjaciół Łowicza i Ziemi Łowickiej, Olga Stasykiw – kierowniczka Wydziału Kultury Urzędu Miasta, główna księgowa NBP – Krystyna Kosiorek, doc. dr Jan Wegner, dr Kazimierz Jędrzejczyk, dr Ziemowit Skibiński, ks. dr Zbigniew Skiełczyński, mgr inż. Stefan Pągowski. Usprawiedliwienie z nieobecności nadesłali, ale zgłosili swoją gotowość do pracy w Radzie Stacji: mgr Tadeusz Gumiński, mgr Zofia Niedziałkowska, mgr Anna Świątkowska i mgr Janusz Zakrzewski. Po obejrzeniu naszego lokalu wszyscy obecni z uwagi na szczupłość pomieszczenia przeszli do sali obrad w Ratuszu – UM, gdzie kontynuowano spotkanie. Powołano Radę Naukową SN MOBN w Łowiczu. W skład Rady weszły wszystkie obecne osoby oraz te, które zgłosiły pisemną deklarację do pracy w Radzie. Spośród członków Rady wyłoniono jej Prezydium, a mianowicie:

- doc. dr Jan Wegner – przewodniczący
- ks. dr Zbigniew Skiełczyński – wiceprzewodniczący
- dr Kazimierz Jędrzejczyk – sekretarz
- mgr Alina Owczarek – kierownik Stacji
- dr Ziemowit Skibiński – członek (od 26 IX 1979)

Opiekunem naukowym SN w Łowiczu z ramienia Rady Naukowej MOBN w Warszawie został prof. dr hab. Ryszard Kołodziejczyk. Uczestnicy zebrania zatwierdzili Tymczasowy Regulamin Stacji Naukowej.

W następnych latach i kadencjach Rady Naukowej i jej Prezydium uczestniczyli także – poza kolejnymi Sekretarzami Naukowymi MOBN w Warszawie – miejscowi społecznicy: Zbigniew Kostrzewa (przewodniczący Rady Naukowej ostatnich dwóch kadencji), Waldemar Grabowski, Stanisław Teleman, Jerzy Dołhań, Zdzisław Ochnicki, Krzysztof Fafiński, Walerian Warchałowski, dr Wiesław Jan Wysocki, Jan Józefek ze Skierniewic, dr Tadeusz Maciejewski i Krzysztof Braun z Warszawy.

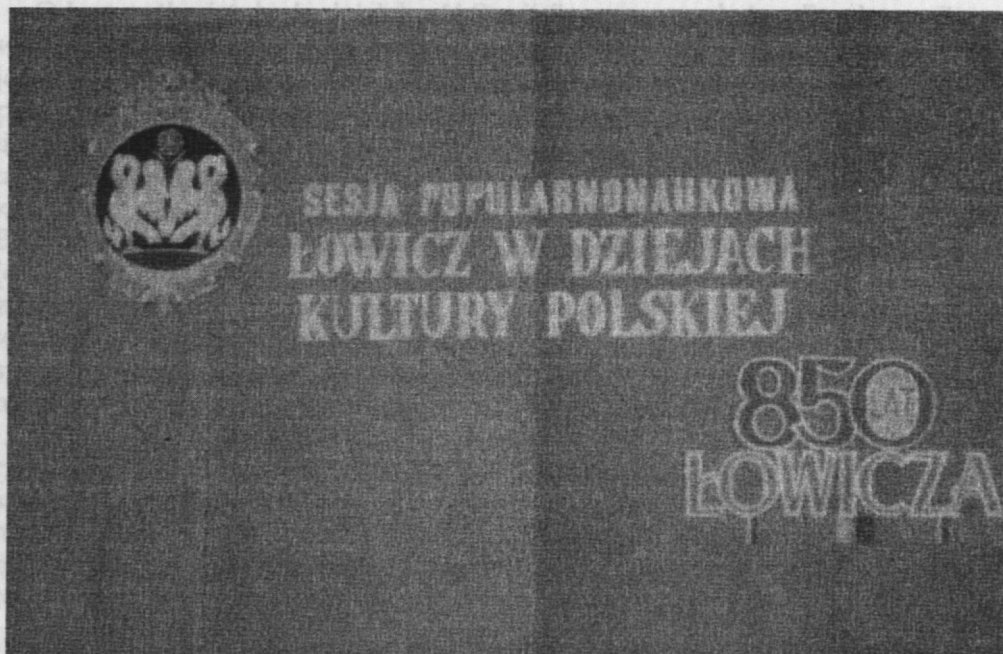
Posiedzenia Prezydium Rady Naukowej w zależności od potrzeb zwoływała kierownik Stacji i relacjonowała wszystkie sprawy merytoryczne i administracyjne związane z funkcjonowaniem Stacji. W okresie 1 czerwca 1977 – 1 czerwca 1991 r. Prezydium Rady Naukowej Stacji obradowało 74 razy. Rada Naukowa zbierała się zgodnie z przyjętym regulaminem. Przedstawiano na niej wszystkie plany i sprawozdania dotyczące działalności Stacji. Wysuwane przez członków Rady propozycje i sugestie starano się realizować.

Na posiedzeniu Rady Naukowej dnia 10 czerwca 1991 r. podjęto decyzję o rozwiązaniu SN w Łowiczu. Powołany został Zarząd Tymczasowy na czele z księdzem dr Z. Skielczyńskim, w składzie Zarządu znaleźli się także: mgr Marek Wojtylak – kierownik Archiwum, dr Waldemar Grabowski – lekarz, mgr Walerian Warchałowski – dyrektor Muzeum i mgr Alina Owczarek-Cichowska – dyrektor MBP – dotychczasowa kierownik Stacji. Wkrótce Zarząd Tymczasowy zdecydował o odłączeniu od MOBN-MTK w Warszawie i podjęciu samodzielnej pracy. Na 11 maja 1992 r. zwołano ostatnie posiedzenie Rady Naukowej, które zakończyło się propozycją przekształcenia Stacji w Łowickie Towarzystwo Naukowe.

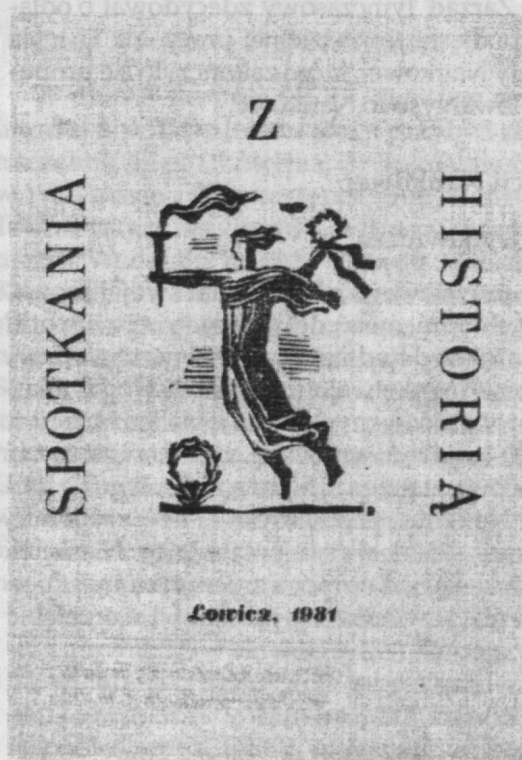
## Efekty działalności Łowickiej Stacji Naukowej

### Działalność naukowo-badawcza i wydawnicza

Łowicz mimo bogatej tradycji życia umysłowego nie posiadał swojej monografii, jak również innych, współczesnych opracowań dotyczących jego historii. Dotychczasowa literatura, tzn. do końca lat siedemdziesiątych XX w., to wydawnictwa z pierwszej połowy XIX w. i okresu międzywojennego. Po II wojnie ukazało się zaledwie kilka drobnych folderów opracowanych przez łowickie Muzeum oraz *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. II: *Województwo łódzkie*, z. 5: *Powiat Łowicki* (1953) i nieudana próba monografii opracowana przez S. Marata, T. Papiera, G. Rajcherta pt. *Łowicz* (1975). Łowicka Stacja Naukowa postanowiła tę lukę wypełnić, zwłaszcza że zbliżał się jubileusz Łowicza – 850-lecia istnienia miasta. Niemalże od początku swojej działalności skupiliśmy się nad opracowaniem rzetelnej i pełnej monografii miasta. Aby to zamierzenie powiodło się, postanowiono zgłębić archiwalia dotyczące przeszłości miasta, zgromadzone głównie w Archiwum i Bibliotece Kapitulnej w Łowiczu, w Archiwum Katedry Gnieźnieńskiej, Archiwum Państwowym (oddział w Łowiczu), Archiwum Akt Dawnych w Warszawie i także inne. Wyniki tych poszukiwań i badań publikowano w serii 16-stronicowych



1. Zaproszenie na dwudniową sesję popularnonaukową z okazji 850-lecia Łowicza.



2. Strona tytułowa zaproszeń na „Spotkanie z historią”.

————— Miejska Biblioteka Publiczna w Łowiczu —————  
 Stacja Naukowa Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych w Łowiczu

uprzejmie zapraszają

na prelekcję pt.

## GENEZA II RZECZYPOSPOLITEJ

którą wygłosi

Prof. dr hab. TADEUSZ JĘDRUSZCZAK  
 z Instytutu Historii PAN w Warszawie

Spotkanie odbędzie się w lokalu Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łowiczu,  
 ul. Świerczewskiego 1 w dniu 7 kwietnia 1981 r. (wtorek) o godz. 15.00.

3. Zaproszenie na „Spotkanie z historią”.

MAZOWIECKI OSRODEK BADAŃ NAUKOWYCH MTK  
 STACJA NAUKOWA W ŁOWICZU



Jan Wegner

ŁOWICZ I OKOLICE  
 W POWSTANIU STYCZNIOWYM

Łowicz 1982

4. Pierwsza strona okładki zeszytów popularnonaukowych wydawanych przez Stację Naukową w Łowiczu.

zeszytów popularnonaukowych, bo tylko na tyle zezwalał ówczesny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk.

Próbowano także pogłębić badania archeologiczne i choć niemal wszystko od strony organizacyjnej było przygotowane (łącznie z umową w tej sprawie z Biurem Dokumentacji Zabytków w Skierniewicach), to w ostatniej chwili okazało się, że obiecane na ten cel fundusze przez Wydział Kultury UW w Skierniewicach zostały cofnięte.

W ciągu prawie 15 lat istnienia SN w Łowiczu wydano 56 zeszytów popularnonaukowych oraz monografię *Łowicz – dzieje miasta*. Należy wspomnieć tutaj o wyjątkowym zrozumieniu i życzliwości skierniewickiej cenzury, reprezentowanej przez p. Mirosława Pawlaka, który nie nękał zbytnio autorów ani też nie „pryzczepiał się” do zawartości naszych wydawnictw (czego nie można powiedzieć o jego poprzedniku – na szczęście dla niego – nazwiska nie pamiętam). Pan Pawlak często sam informował mnie życzliwie o tym, że może dać zezwolenie na publikację na przykład o większej objętości bądź doradzał, co zrobić, by tematu o większej niż 16 stron objętości nie publikować w dwóch zeszytach tylko w jednym. Łatwo to Czytelnik zauważy w takich publikacjach, jak – J. Wegnera *Łowicz i okolice w Powstaniu Styczniowym*, J. Wieteski *Rządy pruskie w Łowiczu* oraz T. Gumińskiego *Wychowankowie i wychowanki gimnazjów i liceów łowickich. Straty wojenne 1939–1945*.

Wszystkie wydawnictwa tej serii mają jednakową szatę graficzną pierwszej strony okładki. Druga, trzecia i czwarta strona okładki była często zadrukowana tekstem. Wszystkie drukowane były małą czcionką, aby jak najwięcej tekstu zmieściło się w jednym zeszycie dotyczącym omawianego tematu. Na pewno nie można uznać, że wydawnictwa te pretendują do rangi bibliofilskich, ale z całą mocą należy stwierdzić, że były opracowane na podstawie rzetelnych badań źródeł archiwalnych, często dotąd nieznanymi.

A oto tytuły publikacji wydawanych przez Stację Naukową w Łowiczu, podane chronologicznie według kolejności ukazywania się:

Rok wydania	Lp.	Autor	Tytuł	Objętość w a.a.
1978	1	A.Owczarek-Cichowska Z. Skielczyński	<i>Z dziejów książki w Łowiczu XV–XVIII w.</i>	1
	2	A. Owczarek	<i>Biblioteki Łowicza. Informator</i>	1
	3	T. Maciejewski	<i>Z przeszłości muzycznej Łowicza</i>	1
	4	S. Pągowski	<i>Noakowski w Łowiczu</i>	1
	5	Z. Kostrzewa	<i>Założenie Domu Zdrowia w Łowiczu</i>	1
1979	6	Z. Skielczyński	<i>Łowiccy lekarze XV–XIX w.</i>	1
	7	A. Owczarek	<i>Z zagadnień kultury w Łowiczu w okresie niewoli</i>	1
	8	T. Iwanowska	<i>100 lat działalności Ochotniczej Straży Pożarnej w Łowiczu 1879–1979</i>	1
	9	W. Grabowski	<i>Z dziejów szpitalnictwa łowickiego</i>	1



	10	Z. Skielczyński	<i>Aptekarze łowiccy XV–XIX w.</i>	1
	11	J. Wegner	<i>Artur Zawisza Czarny</i>	1
	12	T. Gumiński	<i>Jan Wegner – historyk</i>	1
1980	13	W. Dowłaszewicz M. Woźniakowa	<i>Łowickie w zbiorach muzeów i instytucji naukowych</i>	1
	14	J. Maciejak H. Kutkowski	<i>Wyzwalanie Łowicza i pierwsze dni wolności. Ludność i zatrudnienie w Łowiczu w XXXV-leciu PRL</i>	1
	15	K. Braun	<i>Materiały do bibliografii kultury ludowej regionu łowickiego</i>	1
	16	T. Gumiński	<i>Łowiccy działacze ruchu robotniczego z okresu zaborów</i>	1
	17	K. Jędrzejczyk	<i>Gmina Zduny woj. skierniewickie</i>	1
	18	T. Zagrodzki	<i>Studium rozplanowania Starego Miasta w Łowiczu</i>	1
	19	T. Gumiński	<i>Maturzyści i maturzystki gimnazjów oraz liceów łowickich. Straty wojenne 1939–1945</i>	1
1981	20	Z. Skielczyński	<i>Szkice z dziejów sztuki w Łowiczu</i>	1
	21	T. Gumiński	<i>Straty wojenne wychowanków dawnej Szkoły Realnej w Łowiczu 1945–1973</i>	1
	22	Z. Kostrzewa	<i>Zarys historii łowickiej służby zdrowia w latach 1945–1973</i>	1
	23	T. Gumiński	<i>Wychowankowie i wychowanki gimnazjów i liceów łowickich Straty wojenne 1939–1945</i>	2
1982	24	Z. Skielczyński	<i>Kościół św. Leonarda w Łowiczu i jego funkcje społeczne</i>	1
	25	J. Józefcki	<i>Krótki zarys dziejów Skierniewic (do połowy XVI w.)</i>	1
	26	E. Miziołek	<i>Ziemia łowicka. Budowa geologiczna i surowce mineralne</i>	1
1983	27	J. Wegner	<i>Łowicz i okolice w Powstaniu Styczniowym</i>	2
	28	M. Małuszyński	<i>Handel Łowicza (wstępem, uwagami i bibliografią opatrzył T. Gumiński)</i>	1
	29	K. Fafiński	<i>Łowicz w Powstaniu Listopadowym</i>	1
	30	J. Józefcki	<i>Skierniewice w okresie panowania pruskiego (1793–1806)</i>	1
	31	Z. Ochnicki	<i>Ludowa Szkoła Rolnicza im. Tadeusz Kościuszki w Łowiczu–Blich w latach 1925–1939</i>	1
1984	32	Z. Ochnicki	<i>Blich – centrum kultury i oświaty rolniczej w powiecie łowickim (1925–1939)</i>	1
	33	J. Wieteska	<i>Rządy pruskie w Łowiczu w latach 1794–1806 i kasata klasztoru bernardynów w kronice o. Rafała Morowicza</i>	2
	34	J. Wieteska	<i>Jan Lipski fundator kaplicy Najświętszego Sakramentu w Kolegiacie Łowickiej i budowa ołtarza</i>	1
	35	WJ. Wysocki	<i>Niedoszły rokosz łowicki 1672–1673 (Sobieskiego związku z Łowiczem)</i>	1
	36	T. Gumiński	<i>Łowicz w latach rewolucji 1905–1907</i>	1
1985	37	J. Wieteska	<i>Łowicz w latach konfederacji barskiej</i>	1
	38	A. Tomaszewicz	<i>Organizacja nauczania i wychowania w Szkole Elementarnej w Łowiczu w pierwszej połowie XIX w.</i>	1

	39	J. Wieteska	<i>Prymas Adam Komorowski. Fundacja w Łowiczu i pogrzeb. Tytuł Księstwa Łowickiego</i>	1
	40	W. Grabowski	<i>Opieka społeczna w Księstwie Łowickim w dobie I Rzeczypospolitej do 1973 r.</i>	2
	41	Praca zbiorowa pod red. W.J. Wysockiego	<i>Collegium Lovicense (Szkice z dziejów pijarów w Łowiczu)</i>	2
	42	J. Józefcki, M. Piekut	<i>Zarys dziejów Jezowa</i>	2
1986	43	Z. Kostrzewa	<i>Dzieje Łowicza w zarysie</i>	1
	44	Z. Kostrzewa	<i>„Łowiczanie” (Z dziejów prasy łowickiej)</i>	1
	45	J. Wieteska	<i>Wielki ołtarz Kolegiaty Łowickiej w XVII i XVIII w.</i>	1
	46	Praca zbiorowa pod red. R. Kołodziejczyka	<i>Łowicz – dzieje miasta</i>	ok. 40
1987	47	Z Skielczyński	<i>Życie umysłowe w dawnym Łowiczu</i>	1
	48	T. Gumiński	<i>Łowiczanie z okresu II Rzeczypospolitej. Słownik biograficzny. Ambroziak Stanisław – Dietrichowa Helena</i>	1
	49	T. Gumiński	<i>Łowiczanie z okresu II Rzeczypospolitej. Drogoszewski Kazimierz – Nowakowski Edward</i>	1
	50	T. Gumiński	<i>Łowiczanie z okresu II Rzeczypospolitej. Olszewski Władysław – Zawadzki Stefan</i>	1
1988	51	T. Gumiński	<i>Zygmunt Pągowski. Lekarz humanista z Łowicza 1905–1974</i>	1
	52	J. Karpiński	<i>Z dziejów konspiracyjnej prasy Szarych Szeregów w Łowiczu (1940–1941). Wspomnienia</i>	1
	53	W. Warchałowski	<i>Władysław Tarczyński i jego idea muzeum w Łowiczu</i>	1
1989	54	A. Świątkowska	<i>Łowicka sztuka ludowa</i>	1
	55	W. Puget	<i>Zamek w Łowiczu w okresie swej świetności. Działalność budowlana arcybiskupów w świetle dokumentów</i>	1
	56	P. Stasiak	<i>Zajęcia ludności Łowicza (połowa XVII – połowa XVIII)</i>	1
1990	57	J. Wegner	<i>Generał Stanisław Klicki 1775–1847</i>	2
1991	58	W. Puget	<i>Zamek prymasowski w Łowiczu po „potopie”. Odbudowa i dalsze dzieje w świetle dokumentów</i>	2

Tematyka prac jest różnorodna, jak różni są ich autorzy. Większość to rodowici łowiczanie bądź z Łowiczem związani, jak np. T. Gumiński z Legnicy czy Janusz Karpiński z Węglińca. Są też wśród nich nazwiska historyków z uznanych ośrodków naukowych, np. doc. dr T. Zagrodzki z KUL-u, dr W. Puget, znana badaczka historii sztuki i architektury z Warszawy czy muzykolog dr T. Maciejewski także z Warszawy.

Dla wielu autorów Łowicka Stacja Naukowa była miejscem ich pisarskiego debiutu. Niektóre publikacje są skrótem prac magisterskich, naonczas powstałych także przy wydatnej pomocy Stacji, czyli członków Rady Naukowej. Nadto w naszej serii wydawniczej publikowali swoje pierwsze prace uczestnicy seminarium doktorskiego.

Powyższe wydawnictwa informowały łowiczanie o dziejach ich Małej Ojczyzny i z całą pewnością rozbudziły zainteresowanie historią miasta. Ponadto dały gruntowną podstawę do stworzenia monografii miasta pod redakcją prof. dr hab. Ryszarda Kołodziejczyka. Monografia była niejako ukoronowaniem działalności wydawniczej Stacji. Pierwsze jej egzemplarze ukazały się na czas dwudniowej sesji popularnonaukowej, zorganizowanej w 1986 r. w związku z 850-leciem Łowicza. To ważne wydawnictwo kończono trochę w pośpiechu, pod presją czasu, przy bardzo wydatnej pomocy i w ramach prac MOBN – by zdążyć na uroczystości związane z jubileuszem miasta. Monografia została wydrukowana w Wojskowych Zakładach Kartograficznych w Warszawie, gdzie niestety nie było możliwości wydania jej w zaplanowanej twardej oprawie i w zaprojektowanej przez S. Pągowskiego szacie graficznej. Wydanie monografii w całości sfinansował Urząd Miasta w Łowiczu.

Jak bardzo było potrzebne i oczekiwane takie wydawnictwo, świadczy fakt, że jej 3000 nakład szybko wyczerpał się i trzeba było postarać się o dodruk 1000 egzemplarzy.

### Działalność dydaktyczno-naukowa i popularyzatorska

Jednym z zadań regulaminowych Stacji było ułatwianie podnoszenia kwalifikacji naukowych i zawodowych badaczom regionalnym oraz upowszechnianie wyników badań naukowych i wiedzy o Łowiczu i regionie. Stacja Naukowa czyniła to poprzez seminaria doktorskie, sesje popularnonaukowe, odczyty i wystawy.

### Seminarium doktoranckie

Na początku działalności, tj. w roku akademickim 1978/1979, Stacja zorganizowała seminarium doktorskie z zakresu prawa karnego, które prowadził prof. dr hab. Arnold Gubiński. Uczestniczyło w nim 14 osób, lecz z czasem uczęszczało coraz mniej i na początku 1980 r. seminarium przestało funkcjonować.

W 1979 r. utworzono seminarium z zakresu historii. Opiekunem naukowym i prowadzącym, z małymi przerwami, był prof. dr hab. Ryszard Kołodziejczyk. W okresie choroby i niedyspozycji zastępowała go prof. dr hab. Janina Leskiewiczowa i prof. dr hab. Marian Marek Drozdowski. W ciągu 12 lat istnienia tegoż seminarium odbyły się 74 spotkania (ostatnie – w 1991 r.). Charakter spotkań był otwarty, mógł w nim uczestniczyć każdy, kto interesował się historią, a zwłaszcza historią regionalną. Uczestnicy nie byli zobowiązani do napisania rozprawy doktorskiej. Chętnych było początkowo 28 osób (w tym 6 kobiet), zostało potem 12-15 osób. Każdy uczestnik pracował nad przez siebie wybranym tematem, który go najbardziej zajmował. Były to głównie zagadnienia dotyczące historii Łowicza, Skierniewic, Bolimowa, Domaniewic, Chruślina, Łyszkowic, Piątku, Zdun, a ściślej dotyczyły historii w ogólności, muzyki, oświaty i szkolnictwa, zdrowia, gwaru łowickiej, sztuki, przeobrażeń społeczno-gospodarczych, kultury materialnej i obyczajów, cechów łowickich, czasów okupacji hitlerowskiej itp. Seminarium służyło też nadrzędnemu celowi Stacji – intensyfikacji prac nad monografią miasta.

Rezultaty seminarium nie były imponujące, bowiem tytuł doktora zdobył tylko jeden uczestnik – Jan Józefek, który obronił pracę dotyczącą historii Skiernie-

wic, a następnie w 1988 r. opublikował 450-stronicową monografię pt. *Dzieje Skierniewic 1359–1975*. Wcześniej w ramach serii naszych wydawnictw ukazały się dwie jego prace. Inni uczestnicy seminarium, choć nie zdobyli tytułu doktora, także opublikowali swoje prace w tej samej serii, a byli to: K. Fafiński, Z. Kostrzewa, W. Grabowski, Z. Ochnicki, W. Warchałowski. W późniejszym czasie (już po rozwiązaniu Stacji) swoje prace opublikowali:

– S. Cisak, *Srodek Polski. Szkice z dziejów gmin: Bedlno, Bielawy, Góra Świętej Małgorzaty, Krzyżanów, Piątek, Zgierz, Płock* 2003.

– K.M. Biernacki i in., *Łyszkowice. Z dziejów osady i zakładu (1359–1995)*, Łyszkowice 1996.

Rozprawy doktorskie zaś napisali i obronili na innych uczelniach W. Grabowski i T. Zaczek.

Warto też wspomnieć, iż uczestnikami tegoż seminarium byli znakomici obecnie historycy Łowicza i nie tylko, publikujący wiele artykułów i wydawnictw o Łowiczu, jak: M. Wojtylak oraz obecnie już prof. dr hab. W.J. Wysocki – wykładowca na Uniwersytecie ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Oprócz osób prowadzących stałe zajęcia w seminariach uczestniczyli też inni naukowcy – historycy, literaturoznawcy – którzy wygłaszali referaty oraz służyli seminarzystom swą wiedzą i doświadczeniem, np. prof. M.M. Drozdowski, doc. dr B. Falińska, prof. J. Fijałek, dr B. Gierlach, dr Z. Jastrzębowski, dr T. Jodelka-Burzecki, prof. T. Łepkowski, dr Z. Pustuła, dr A. Słoniowa, prof. J. Topolski, doc. dr J. Wegner, dr E. Wojda, prof. A. Zahorski, dr A. Zakrzewski.

Swoje referaty wygłaszali też seminarzyści. Łącznie na zajęciach seminaryjnych uczestnicy wysłuchali 46 referatów i koreferatów, poniżej podaję tylko niektóre z nich:

1. prof. dr M.M. Drozdowski – *Rzeczpospolita i Ziemia Łowicka w epoce reform antyinflacyjnych*.

2. doc. dr B. Falińska – *Metody i zasady badań gwary oraz potrzeba objęcia tymi badaniami gwary na Ziemi Łowickiej*.

3. dr T. Jodelka-Burzecki – *Władysław Stanisław Reymont i jego związki z Ziemią Łowicką*.

4. dr Z. Jastrzębowski – *Koncepcja opieki zdrowotnej u progu Polski niepodległej*.

5. prof. R. Kołodziejczyk – *Polityka gospodarcza F.K. Druckiego-Lubeckiego – Wokół kwestii żydowskiej – Europa i świat po Kongresie Wiedeńskim*.

6. prof. T. Łepkowski – *Czy historia jest nauką o przeszłości?*

7. prof. A. Zahorski – *Spór o Napoleona*.

8. dr A. Zakrzewski – *Obecna scena polityczna Polski*.

Ponadto swoje prelekcje, głównie o tematyce łowickiej, na zajęciach seminaryjnych wygłaszali m.in. doc. dr J. Wegner, ks. dr Z. Skielczyński, K. Fafiński.

### Sesje popularnonaukowe

W okresie swego istnienia Stacja Naukowa w Łowiczu zorganizowała 10 sesji popularnonaukowych. Sesja z okazji jubileuszu 850-lecia Łowicza (1986) była dwudniowa. Sesje organizowane były we współpracy – przede wszystkim z Miejską Biblioteką, Towarzystwem Przyjaciół Łowicza i Ziemi Łowickiej, Polskim To-

warzystwem Lekarskim, Muzeum Narodowym (oddział w Łowiczu), Domem Kultury, Wojskowym Instytutem Historycznym w Warszawie, Klubem Pisarzy Batalistów ZLP w Warszawie.

Większość sesji poświęcono zagadnieniom związanym z Łowiczem i regionem, inne zaś organizowane były w związku z rocznicami politycznymi i kulturalnymi kraju. Niektóre referaty wygłaszane na sesjach wydano drukiem w serii wydawnictw stacyjnych. Poniższe zestawienie przedstawia tematykę sesji:

Data	Tematy sesji	Prowadzący sesję	Autorzy referatów
09.06. 1978	Nurt niepodległościowy w Łowiczu w okresie zaborów	prof. dr hab. R. Kołodziejczyk	doc. dr J. Wegner mgr T. Gumiński mgr A. Owczarek- Cichowska
31.05. 1979	Kultura ludowa – kultura narodowa	prof. dr hab. A. Kutrzeba- Pojnarowa	prof. dr hab. A. Kutrzeba- -Pojnarowa dr K. Pietkiewicz mgr A. Świątkowska mgr E. Sroczyńska M. Sołtyszewska (prezes CPLiA) mgr B. Wróblewska mgr J. Koszutska mgr E. Królikowska mgr W. Dowłaszewicz mgr M. Woźniakowa
27.11.1979	Łowicz w 35-leciu PRL	prof. dr hab. W. Góra	mgr J. Maciejak mgr H. Kutkowski mgr J. Zakrzewski W. Kuś lek. Z. Kostrzewa J. Kuczyński
24.10.1981	Dzieje łowickiej służby zdrowia i opieki medycznej	prof. dr hab. R. Kołodziejczyk prof. dr hab. J. Fijałek	prof. J. Fijałek lek. W. Grabowski lek. Z. Kostrzewa dr K. Jędrzejczyk mgr K. Fafiński mgr A. Owczarek- -Cichowska
22.10.1983	30-lecie odsieczy wiedeńskiej	dr W.J. Wysocki	prof. dr hab. T. Wasilewski dr W.J. Wysocki mgr J. Teodorczyk
24.11.1984	Oświata w Łowiczu i regionie łowickim w okresie 40-lecia PRL	prof. dr hab. R. Kołodziejczyk lek. Z. Kostrzewa	dr W. Obraniak mgr Z. Ochnicki dr K. Jędrzejczyk mgr E. Furman
04-05.10 1986	Łowicz w dziejach kultury polskiej (sesja z okazji jubileuszu 850-lecia Łowicza)	prof. dr hab. A. Gieysztor prof. dr hab. R. Kołodziejczyk prof. dr hab. H. Samsonowicz	prof. prof.: A. Gieysztor, S. Trawkowski, J. Topolski, H. Samsonowicz, F. Kiryk,

			A. Zahorski, R. Kołodziejczyk doc. W. Bender, R. Rosin, J. Chruścicki, M. Pokropek dr J. Gajewski
28.05.1988	Władysław Grabski – 50. rocznica śmierci (sesja odbyła się w rodzinnym majątku Grabskich w Borowie k/Łowicza)	prof. dr hab. M.M. Drozdowski	prof. dr hab. M.M. Drozdowski prof. A. Ajnenkiel dr P. Ziemiński dr W. Puliński
09.09.1989	50 rocznica natarcia armii polskich n/Bzurą	M. Reniak-Strużyński	T. J. Sułtan, W. Żukrowski, gen. Broni J. Kuropieska, gen. dywizji pilot R. Paszkowski, gen. bryg. Pilot S. Skalski, płk pilot W. Król
03.05.1991	200. rocznica Konstytucji 3 Maja	prof. dr hab. J. Leskiewiczowa	doc. dr Ł. Kądziała, doc. dr B. Grochulska

### Odczyty i wystawy

Akcję odczytową pod patronatem MOBN-MTK prowadziły wszystkie placówki terenowe pn. „Studium wiedzy o regionie”. W Łowiczu ta forma pracy funkcjonowała jako „Spotkania z historią”, które organizowane były w ścisłej współpracy z Miejską Biblioteką i najczęściej odbywały się w jej lokalu, czasem w muzeum. W ramach tego cyklu 53 odczyty wygłosiło 38 osób. Niektórzy z nich, jak prof. prof. M.M. Drozdowski, R. Kołodziejczyk, W. Michowicz czy A. Zahorski oraz dr dr J. Wegner, ks. Z. Skielczyński, Z. Skibiński gościli ze swoimi odczytami kilkakrotnie.

Ponadto odczyty wygłosili także prof. prof. A. Gieysztor, A.F. Grabski, T. Jędruszczak, I. Koberdowa, J. Leskiewiczowa, T. Łepkowski, Cz. Madajczyk, H. Samsonowicz, J. Skowronek, J. Śmiałowski, J. Topolski, F. Tych, Z. Wójcik. To, że na zaproszenie Stacji zachcieli odpowiedzieć i przybyć do Łowicza tak znakomici uczeni, zwłaszcza historycy z różnych ośrodków naukowych, Stacja zawdzięcza swojemu opiekunowi naukowemu – prof. dr. hab. R. Kołodziejczykowi, który nawiązywał kontakty i zachęcał do przyjazdu do Łowicza.

„Spotkania z historią” cieszyły się w Łowiczu dużą popularnością wśród miejscowej inteligencji, niestety młodzież mimo zaproszeń rzadko okazywała zainteresowanie tematyką historyczną. Wszystkim niemalże odczytom, a przede wszystkim sesjom, towarzyszyły związane z tematem okolicznościowe wystawy i drukowane, ładne jak na tamte czasy, zaproszenia na czerpanym papierze, które najczęściej przygotowywali pracownicy Miejskiej Biblioteki.

Warto przypomnieć choćby kilka spośród bardzo wielu zorganizowanych wystaw: „Historia książki”, „Łowicz w literaturze”, „Łowickie oficyny wydawnicze”, „Wieś polska w malarstwie XIX i XX w.”, „Dawna książka medyczna” ze zbiorów Biblioteki Kapitulnej. Stałą wystawę stanowiły wydawnictwa stacyjne.

## Działalność dokumentacyjno-informacyjna

Spośród różnorodnych zadań Stacji Naukowej w Łowiczu wspomnieć należy również o pracach dokumentacyjno-informacyjnych, które nie były zapewne tak efektowne i widoczne, jak na przykład sesje popularnonaukowe, odczyty czy wydawnictwa, niemniej pochłaniały dużo czasu i wysiłku wielu osób.

Już od 1977 r. zaczął powstawać „kartkowy” Łowicki Słownik Biograficzny, nad którym w oparciu o Polski Słownik Biograficzny i bieżącą prasę, oprócz A. Owczarek-Cichowskiej – kierownika Stacji, pracowali: dr Z. Skibiński, doc. dr J. Wegner, dr T. Maciejewski, ks. dr Z. Skielczyński. Udało się zebrać 426 nazwisk osób związanych z Łowiczem bądź dla Łowicza zasłużonych. W 1978 r. zapoczątkowano kartkową bibliografię Łowicza – zebrano około 100 opisów bibliograficznych.

W kartotece niepublikowanych prac dyplomowych o Łowiczu zebrano około 30 opisów. Obecnie, kiedy w WSH-P w Łowiczu powstało i powstaje bardzo wiele prac o Łowiczu, głównie magisterskich, a także na innych uczelniach, zwłaszcza prywatnych, to stacyjna kartoteka z 30 opisami wydaje się śmieszna, jednakże w tamtym czasie było to spore osiągnięcie.

Na uwagę zasługuje mikrofilmowy zbiór źródeł archiwalnych, liczących około 7 tys. stron dokumentów archiwalnych związanych z Łowiczem i Księstwem Łowickim, zebranych głównie w oparciu o Katedralne Archiwum Gnieźnieńskie. Bardzo cenny jest także zbiór fotokopii ważniejszych przywilejów dla Łowicza. Fotokopie na zlecenie Stacji wykonało Archiwum Akt Dawnych w Warszawie. W posiadaniu Stacji znalazła się także fotograficzna dokumentacja architektury i urbanistyki Łowicza, wykonana przez Pracownię Konserwacji Zabytków w Warszawie. Dokumentacja wzbogacona została następnie o zdjęcia autorstwa B. Kolosa kupione od niego przez Stację. Ogółem zebrano około 600 zdjęć. Kierowniczka Stacji prowadziła także fotograficzną „Kronikę Stacji Naukowej”.

Stacja Naukowa w Łowiczu gromadziła również zbiory rękopiśmienne, np. wspomnienia dotyczące Łowicza i regionu, spisane przez Tomasza Kazimierowicza, znanego ludowego działacza, oraz wspomnienia dotyczące harcerstwa w Łowiczu, spisane przez Henryka Nałęckiego byłego hufcowego (w okresie międzywojennym) ZHP w Łowiczu.

Stacja od 1977 r. gromadziła też własny księgozbiór. Jego załączkiem były dary osób prywatnych i MOBN w Warszawie, który przekazał w darze wydawnictwa własne i pochodzące z wymiany. Część księgozbioru zakupiono, głównie reprinty starych opracowań o ziemiach wchodzących w skład Księstwa Łowickiego. Z powodu braku odpowiedniego własnego lokalu w późniejszych latach zaniechano uzupełniania biblioteki. W 1991 r. księgozbiór stacyjny liczył 504 woluminy. Księgozbiór ten po zlikwidowaniu Stacji przekazano w tzw. wieczyste użytkowanie Bibliotece Mazowieckiej Wyższej Szkole Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu.

## Rozwiązanie Stacji

Z dniem 1 stycznia 1990 r. MOBN-MTK w Warszawie w ramach własnego programu oszczędnościowego – wiążącego się z likwidacją stanowisk – wypowiedział umowę o pracę kierownicze Stacji. W lipcu tegoż roku główna księgowa

Państwowego Banku Gospodarczego pani Krystyna Kosiorek, która prowadziła też księgowość łowickiej Stacji, przechodząc na emeryturę, zrezygnowała także z prowadzenia stacyjnej księgowości.

Niejednoznaczne stanowisko władz samorządowych I kadencji co do dalszych losów Stacji spowodowało marazm jej działalności. Ja, jako kierownik Stacji jeszcze do końca 1991 r. pełniłam tę funkcję społecznie. Ówczesny przewodniczący Rady Naukowej Stacji, lekarz Zbigniew Kostrzewa, złożył z dniem 10 lipca 1990 r. rezygnację z pełnienia swojej funkcji. Wiele osób poczuło się dotkniętych niesprawiedliwą oceną przez ówczesną władzę ich społecznej przecież działalności i wycofało się z życia publicznego. Władze samorządowe postawiły sobie za cel zreformowanie instytucji kultury w tzw. programie oszczędnościowym.

Stacja Naukowa z lokalu MBP na os. Bratkowice, gdzie się wówczas znajdowała, została przeniesiona do lokalu Łowickiego Ośrodka Kultury przy ul. Podrzecznej i właściwie włączona w strukturę Ośrodka podobnie, jak Miejska Biblioteka, tyle że Biblioteka pozostała we własnym lokalu. Z góry wiadomo było, że połączenie trzech – bądź co bądź – różniących się instytucji nie będzie trwałe.

W dniu 11 maja 1992 r. na posiedzeniu Rady Naukowej Stacji z udziałem przedstawicieli władz podjęto decyzję, aby Stację Naukową w Łowiczu przekształcić w samodzielne Łowickie Towarzystwo Naukowe. Pracownica A. Kołucka-Cieślak, która miała etat w Miejskiej Bibliotece, została zwolniona z pracy przez dyrektora Łowickiego Ośrodka Kultury (także w ramach programu oszczędnościowego). Księgozbiór Stacji i jej wyposażenie zostały przeniesione do odrębnego lokalu Łowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej przy ul. Mostowej, a cała dokumentacja Stacji została przejęta przez Państwowe Archiwum (oddział w Łowiczu).

Łowickie Towarzystwo Naukowe ostatecznie zostało zarejestrowane w Sądzie Wojewódzkim w Skierniewicach 17 lutego 1993 r. jako Łowickie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Tak więc na bazie działalności i osiągnięć Łowickiej Stacji Naukowej powstała samodzielna, nowa organizacja społeczna o charakterze naukowym.

## Zakończenie

Jak działała Stacja Naukowa w Łowiczu i czy jej osiągnięcia były duże, czy też niewielkie, można dyskutować. Oceniając jej działalność, trzeba z całą pewnością wziąć pod uwagę uwarunkowania społeczno-polityczne i gospodarcze kraju. Nie było łatwo prowadzić np. działalności wydawniczej, w którą ingerowała cenzura, a zdobywanie pozwoleń na przydział papieru wiązało się z niemałymi kłopotami. Żeby monografia miasta mogła się ukazać, trzeba było znaleźć nie tylko wydawnictwo, które zechciałoby umieścić ją w swoich planach wydawniczych, a jeśli już znaleziono wydawnictwo bądź drukarnię – w tym wypadku Wojskowe Zakłady Kartograficzne – należało dostarczyć im własny papier. Pamiętam, że to dzięki panu Edwardowi Arnoldowi – właścicielowi znanej łowickiej cukierni, który miał przyjaciela pracującego w papierni w Kwidzynie – zdobyliśmy papier. Zaś dzięki panu Stanisławowi Telemanowi – ówczesnemu dyrektorowi PBRol w Łowiczu, przewodniczącemu TPŁiZŁ – papier został przywieziony do Łowicza i rozładowany, a po miesiącu ponownie załadowany i dowieziony do WZK w Warszawie. Bezpośrednio z Kwidzyna nie można było papieru dostarczyć do WZK,



bo te nie miały miejsca na jego składowanie. Tak więc dwukrotnie trzeba było znaleźć silnych mężczyzn do rozładowania i załadowania papieru na samochód ciężarowy, bo takim dysponował PBRol w Łowiczu. I znowu transportu użyczył nam pan dyrektor Teleman, kiedy przywieźliśmy gotowe monografie do Łowicza. Takich ludzi trzeba było znać, umieć do nich dotrzeć. W przedsięwzięciach, które niekiedy przerastały możliwości techniczne naszej Stacji, władze miasta nie pomagały, trzeba było sobie radzić na własną rękę.

Wiele kłopotów wynikało ze współpracy z Archiwum i Biblioteką Kapitulną w Łowiczu. Władze polityczne, zwłaszcza skierniewickie, niejednokrotnie dawały odczuć, że nie są z tego powodu zadowolone.

Niełatwo też było prowadzić cykl odczytów pn. „Spotkania z historią”, wielu uczonych było na tzw. partyjnym indeksie. Kontrolowano, kto będzie kolejnym prelegentem i o czym będzie mówił, zwłaszcza w stanie wojennym, a potem w okresie jego zawieszenia. Aby zorganizować odczyt, trzeba było uzyskać zgodę Wydziału Propagandy Urzędu Wojewódzkiego i otrzymać stosowny, zezwalający dokument, który – jak się okazywało w praktyce – nie całkiem chronił od przykrych niespodzianek. Niektóre umówione już spotkania trzeba było odwoływać.

Stacja nie działała w odosobnieniu, nie izolowała się i to sprawiało, że w tych trudnych PRL-owskich czasach mogła funkcjonować. Swoje zadania mogła realizować dzięki ścisłej współpracy i pomocy Miejskiej Biblioteki Publicznej. Prawie przez cały czas, z wyjątkiem niespełna trzech lat, dzieliła z MBP lokal, a do 1988 r., tj. do czasu, kiedy przydzielono Stacji pracownika w ramach etatów biblioteki, we wszystkich pilnych pracach, którym nie podołałaby jedna osoba, pomagali jej pracownicy. MBP także współfinansowała w części bądź całości niektóre przedsięwzięcia Stacji, a w szczególności odczyty i sesje popularnonaukowe. Niektóre wydawnictwa były finansowane przez: Koło Wychowanków i Wychowanek Szkół Średnich Ogólnokształcących w Łowiczu, Zespół Szkół Rolniczych w Łowiczu–Blichu, Urzędy Gmin w Zdunach i Jeżowie.

Stacja współpracowała z Towarzystwem Przyjaciół Łowicza i Ziemi Łowickiej, które bywało współorganizatorem sesji, odczytów i pomagało w ich organizacji oraz współfinansowało niektóre wydawnictwa.

Muzeum Narodowe (oddział w Łowiczu) udzielało pomocy w organizowaniu sesji, niektórych odczytów i wystaw przez udostępnienie Stacji swoich pomieszczeń. Nadto Stacja współpracowała m.in. z Archiwum Państwowym (oddział w Łowiczu), Biblioteką i Archiwum Kapitulnym w Łowiczu, Pracownią Konserwacji Zabytków w Warszawie.

Mimo różnych przykrych incydentów i nieprzychylności władz, zwłaszcza ówczesnych wojewódzkich, Stacja funkcjonowała, była zauważana i ceniona przez społeczność Łowicza, zwłaszcza ludzi, którym sprawy kultury, nauki i tradycji nie były obojętne.

Łowicka Stacja Naukowa w opinii MOBN-MTK zajmowała czołowe miejsce spośród innych SN działających na Mazowszu. Wielokrotnie dawano temu wyraz na posiedzeniach Rady Naukowej MOBN w Warszawie, a zwłaszcza prof. dr hab. Ryszard Kołodziejczyk i Sekretarz Naukowy Ośrodka. Wysoko ceniono „Spotkania z historią”, podkreślano dużą rolę publikacji o Łowiczu w kontekście syn-tezy dziejów Mazowsza i Podlasia. Twierdzono nawet, że ówczesne wydawnic-

twą stacyjną były ewenementem w skali kraju. Za osiągnięcia w dziedzinie popularyzacji wiedzy o przeszłości Łowicza i regionu Stacja otrzymała „Medal 850-lecia Łowicza”, a podczas uroczystości zorganizowanej z okazji 10-lecia Stacji – „Medal za zasługi dla miasta i regionu”. Kierowniczką Stacji na wniosek MOBN uhonorowana została dwukrotnie dyplomem uznania od Ministra Kultury i Sztuki. Działalność Łowickiej Stacji Naukowej była wielokrotnie pozytywnie odnotowana w prasie lokalnej i centralnej, a także w Telewizji Polskiej.

W 1988 r. niektórzy autorzy monografii *Łowicz – dzieje miasta* z rąk kardynała prymasa Józefa Glempa otrzymali nagrody przyznawane przez „Przegląd Katolicki” z fundacji ks. dr Pawła Ilińskiego.

Dokumentacja Stacji Naukowej w Łowiczu z lat 1977–1992 została przejęta przez Archiwum Państwowe m.st. Warszawy (oddział w Łowiczu). Aktualnie liczy 730 jednostek akt archiwalnych, z czego 65 j.a. stanowi dokumentacja aktowa, pozostałe to fotografie.

### Bibliografia

Powyższy materiał opracowano na podstawie akt – dokumentów Stacji Naukowej Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych w Łowiczu znajdujących się w Archiwum Państwowym m.st. Warszawy Oddział w Łowiczu, gdzie wykorzystano:

– Sprawozdanie z działalności Stacji Naukowej MOBN w Łowiczu 1978–1986, sygn. 1, k. 25;

– Protokoły z zajęć seminarium doktoranckiego z zakresu historii przy SN MOBN w Łowiczu, sygn. 8;

– Rada Naukowa Stacji Naukowej MOBN (sprawozdanie z działalności), sygn. 12;

– Sprawy organizacyjno-administracyjne działalności SN MOBN 1977–1988, sygn. 21;

– Stacja Naukowa MOBN w Łowiczu 1977–1992. Powstanie, zakres działania i cele, oprac. K. Kucharska, sygn. 6;

– Wspomnienia własne autorki.